

MARIA TYSKA
 7. III. 1917— 29. IV. 1974

Mgr Maria Tyska rozpoczęła pracę w Instytucie Geologicznym w 1949 r., w okresie gdy po wieloletniej przerwie ukazywać się zaczęły pierwsze mapy zasadniczego dorobku kartograficznego geologii. W planach Instytutu przewidywano wówczas wydatny rozwój prac kartograficznych, które wymagały, aby równolegle do szeroko prowadzonych prac terenowych zorganizować sprawny ośrodek wydawniczy. Mgr M. Tyska, która w pierwszych pracach redakcyjnych nad czterotomowym dziełem *Surowce mineralne świata* wykazała się dużą sprawnością i umiejętnościami, objęła kierownictwo jednej z pracowni kartograficznych. W tej dziedzinie geologii pracowała bez przerwy 25 lat.

Maria Tyska była redaktorem wyjątkowym i na ogół nie spotykanym. W swej pracy redakcyjnej współpracowała z autorami w zakresie niejednokrotnie daleko wykraczającym poza normalne obowiązki. Dysponując ogromnym doświadczeniem wydawniczym, głęboką wiedzą, talentem i zdolnością do stawiania śmiałych koncepcji, podsuwała niejednokrotnie sposoby rozwiązania problemów wielu autorom, uciniała debaty, jeżeli nie widziała realnych szans na wprowadzenie proponowanych rozwiązań czy zbędnych innowacji, a jednocześnie pobudzała i podtrzymywała dyskusje, jeżeli miały one podnieść poziom naukowy opracowania, wzbogacić Jej warsztat edytorski czy też przyczynić się do usunięcia najdrobniejszej nawet usterki.

Umiejętność zachowania właściwych proporcji w redakcyjnym ujednoczeniu obrazu i zapisu zagadnień przedstawianych różnie przez różnych autorów, z drugiej zaś strony umiejętność elastycznego podchodzenia do podlegających stałemu postępowi, a przez to i zmianom, zagadnień natury merytorycznej, umiejętność dobierania bezbłędnej koncepcji edytorskiej — cechowała zawsze Panią Marię jako redaktora. Ta właśnie cecha sprawiała, że była Ona znakomitym i bardzo wnikliwym redaktorem, ogólnie szanowanym i bardzo wysoko cenionym przez wszystkich autorów.

Ogromny dorobek redakcyjny M. Tyskiej obejmuje 58, przeważnie wieloarkuszowych tytułów wydawniczych o około 750 arkuszach map. Wśród tych publikacji znajdują się prawie wszystkie arkusze 8-seryjnej przeglądowej mapy geologicznej Polski w skali 1 : 300 000 stanowiącej unikalne rozwiązanie kartograficzne w skali światowej, następnie mapy syntetyczne Polski w skali 1 : 500 000, 1 : 1 000 000 i 1 : 2 000 000. Liczną grupę stanowią mapy o tematyce związanej z zagadnieniami złóż surowców mineralnych, hydrogeologii, geofizyki oraz różnego typu mapy regionalne z wieloarkuszowymi opracowaniami kartograficznymi Górnośląskiego Zagłębia Węglowego na czele. Ogromne znaczenie dla szerokiego popularyzowania w świecie osiągnięć polskiej geologii miało opublikowanie w latach 1957—1965 *Atlasu geologicznego Polski — zagadnień stratygraficzno-facjalnych* w skali 1 : 3 000 000 w 13 zeszytach, jak również *Atlasu geologicznego Polski* i *Atlasu mineralogicznego Polski* w skali 1 : 2 000 000 wydanych w latach 1968—1970 w trzech wersjach językowych.

Nie mniejszy jest również dorobek autorski Marii Tyskiej na polu kartografii geologicznej. Liczy on 22 pozycje i składa się z map geologicznych świata, Europy i Polski. Najważniejsze z nich to mapy geologiczne Polski w różnych skalach wydawane przez Instytut Geologiczny, a ilustrujące w najaktualniejszym ujęciu budowę geologiczną naszego kraju. Również liczne, o bardzo dużych i wielokrotnych nakładach są mapy Państwowego Przedsiębiorstwa Wydawnictw Kartograficznych. Dzięki tym publikacjom nastąpiło znaczne upowszechnienie wiedzy o Ziemi nie tylko wśród młodzieży, lecz również i starszego pokolenia interesującego się naukami geologicznymi.

Pani Maria była wybitną indywidualnością, wzorem Kierownika, Kolegi i Człowieka. Była naszym nauczycielem i przyjacielem, bardzo wymagającym, ale jednocześnie stanowiącym naszą ostoję w wielu codziennych kłopotach i troskach. Wydawało nam się, że była twarda; tak określaliśmy Jej konsekwencję, stanowczość, żelazną logikę i wewnętrzną dyscyplinę, ale przecież zawsze podziwialiśmy Jej wrażliwość, łagodność, serdeczność i dobre serce. Cechowała Ją bezwzględna rzetelność w każdym podejmowanym przedsięwzięciu a także ogromne doświadczenie życiowe i zawodowe wyrażające się rozważą, pewnością i trafnością decyzji, a była przy tym młoda — pogodna, towarzyska, ślicznie ubrana, szykowna i pełna wdzięku. Podkreślałam te ostatnie cechy z naciskiem, chcę bowiem przekazać osobom, które nie znały Pani Marii osobiście, możliwie pełny Jej obraz, jaki na zawsze utrwalił mi się w pamięci.

Ciężka, nieuleczalna, długotrwała choroba przyszła nagle i zaskoczyła nas wszystkich. Postawa, z jaką przyjęła cios Pani Maria, potwierdziła raz jeszcze niepospolitą Jej charakteru. Zdając sobie sprawę ze swojego stanu zdrowia, przez blisko 14 miesięcy, niemal do końca życia, utrzymywała Pani Maria z nami kontakt. Pracowała nad rozpoczętymi przez siebie tematami, służyła nam radą, martwiła się porażkami i cieszyła każdym

naszym sukcesem. Czasami przychodziła do Instytutu, o ile pozwalały Jej siły, telefonowała, przyjmowała telefony i do końca kierowała swoim zespołem.

Mgr Maria Tyska odeszła od swojej umiłowanej pracy w pełni sił twórczych. Potrzebna była Instytutowi Geologicznemu, Zakładowi Wydawnictw i swojej Pracowni, potrzebna była instytucji i poszczególnym jej pracownikom, potrzebna była sprawie polskiej kartografii geologicznej. Pozostanie na zawsze w naszej pamięci, pozostanie w stylu pracy zespołu redaktorów, pozostanie w kształcie zredagowanych przez siebie map jako współtwórca prawie całego powojennego dorobku kartograficznego Instytutu.

Barbara Piechulska-Słowańska

SPIS PUBLIKACJI MGR MARII TYSKIEJ

Publikacje kartograficzne

- 1954 Mapa geologiczna Polski, 1:1 000 000. Atlas geologiczny Polski (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *Inst. Geol.*
- 1955 Mapa surowców mineralnych świata, 1:22 000 000 mapa boczna — Europa zachodnia, 1:8 800 000. *PPWK.*
- 1956 Mapa surowców mineralnych świata (w rzucie Mollweidego), 1:66 000 000, mapa boczna — Europa zachodnia, 1:26 500 000. *PPWK.*
- 1956 Mapa geologiczna Polski bez utworów czwartorzędowych, 1:1 000 000, Atlas geologiczny Polski (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *Inst. Geol.*
- 1956 Carte géologique de Pologne, 1:2 000 000. Atlas géologique de Pologne (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *Inst. Geol.*
- 1956 Carte géologique de Pologne (sans formations quaternaires et tertiaires), 1:2 000 000. Atlas géologique de Pologne (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *Inst. Geol.*
- 1956 Geologia (mapa zakryta), 1:2 000 000 — Atlas Polski (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK.*
- 1958 Mapa geologiczna Polski, 1:2 000 000 — dodatek do Przeglądu Geologicznego z okazji 5-lecia Wydawnictw Geologicznych (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK.*
- 1959 Polska — mapa geologiczna bez osadów czwartorzędowych, 1:700 000 (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK.*
- 1959 — 1974 Polska, geologia — stratygrafia bez osadów czwartorzędowych, 1:5 000 000. Powszechny Atlas Świata, ukazał się w XVIII wydaniach. (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK.*
- 1960 Polska — mapa geologiczna, 1:700 000 (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK.*
- 1960 Europa — geologia, stratygrafia, 1:3 000 000 (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK.*
- 1960 — 1970 Polska — geologia, 1:5 000 000. Atlas geograficzny, ukazał się w VIII wydaniach, (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK.*
- 1961 Mapa geologiczna Polski, 1:400 000 — INQUA (zbiorowa), *Inst. Geol.*

- 1962 Mapy geologiczne kontynentów (Europa — wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). Atlas świata. *Służba topograficzna WP*.
- 1973 Utwory starsze od czwartorzędu, 1:2 000 000, tabl. 12. Narodowy Atlas Polski (wspólnie z B. Areniem, E. Rühlem i S. Sokołowskim). *Inst. Geogr. PAN*.
- 1973 Polska — geologia, stratygrafia, 1:700 000. Atlas geograficzny (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK*.
- 1974 Polska — geologia, stratygrafia bez osadów czwartorzędowych, 1:5 000 000, Atlas geograficzny Polski (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PPWK*.
- 1974 Polska — geologia, stratygrafia bez osadów czwartorzędowych, 1:5 000 000. Polska — Zarys encyklopedyczny (wspólnie z E. Rühlem i S. Sokołowskim). *PWN*.

Publikacje tekstowe

- 1962 Kartografia geologiczna. W: Czterdzieści lat Instytutu Geologicznego. *Pr. Inst. Geol.* 30, cz. I.
- 1962 Międzynarodowa wystawa książek i map związanych z problemami czwartorzędu. *Prz. geol.* 10, 2.
- 1970 Publikacje kartograficzne. W: 50 lat działalności Instytutu Geologicznego. *Inst. Geol.*

RÉSUMÉ

Maria Tyska a commencé son travail à l'Institut Géologique en 1949, au moment du grand développement des travaux cartographiques. Elle devient directeur d'un des laboratoires cartographiques et remplit cette fonction pendant 25 ans.

Son énorme travail de rédacteur comprend 58 titres publiés (environ 750 feuilles des cartes). Parmi ces oeuvres publiées on rencontre à peu près toutes les feuilles de la carte générale géologique de la Pologne (8 séries), les cartes de la Pologne à l'échelle de 1/500 000, de 1/1 000 000 et de 1/2 000 000, et aussi les cartes concernant les problèmes des gisements minéraux, de l'hydrogéologie, de la géophysique, les cartes régionales de différents types, surtout celles du bassin houiller de la Haute Silésie.

Maria Tyska fut l'auteur de 22 travaux dans le domaine de la cartographie géologique qui comprennent les cartes géologiques du monde, de l'Europe et de la Pologne. Ce qui en est le plus important ce sont des cartes géologiques de la Pologne aux échelles différentes, publiées par l'Institut Géologique et aussi de nombreuses cartes publiées par l'Entreprise Nationale des Editions Cartographiques. Madame Maria Tyska a quitté son travail si aimé au moment où ses capacités de travailleur scientifique étaient de grande valeur.

Barbara Piechulska-Stowańska